

බැටරිය (Battery)

වාහනවල ඇති විවිධ විදුලි උපාංග ක්‍රියා කරවීමට කිසියම විදුලි සැපයුමක් අවශ්‍ය වේ. එම නිසා විදුලිය ගබඩා කර තබා ගැනීම සඳහා බැටරියක් භාවිතා කරන ලදී. වාහන සඳහා භාවිතා වන මෙම බැටරිය ඊයම් අම්ල බැටරියකි. මෙය සඳහා යොදා ගනුයේ තනුක සල්ලයුරික් අම්ලයයි (H_2SO_4).

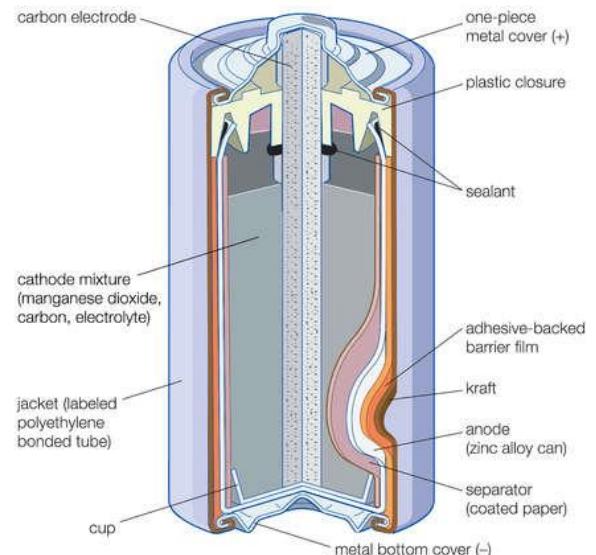
වාහනයකට බැටරියක් අවශ්‍ය වන අවස්ථාවන්,

01. වාහනය පණ ගන්වා ගැනීමට.
02. විදුලි පහන් පරිපථ ක්‍රියාත්මක කර ගැනීම සඳහා.
03. Spark Plug සඳහා.
04. ඉලෙක්ට්‍රොනික් විදුලි පරිපථ සඳහා.

05. Power Mirror / Power Shutter සඳහා.
06. Radio / Fan සඳහා.
07. Heater Plug හා Glow Plug සඳහා.

බැටරියෙහි නිරමාණය සහ එහි කොටස්,

අනොඩයක් කැනෝඩයක් හා විද්‍යුත් ප්‍රවාහයක් අඩු-ගු විද්‍යුත් කොළ සමුහයක් එකිනෙක ගේෂීගත අයුරින් සම්බන්ධ කරන ලද විදුලි පද්ධතියක් බැටරියක් නම වේ. බැටරියෙන් විදුලි දාරාවක් ලබා ගැනීමේදී එහි ඇති රසායන ගක්තිය විද්‍යුත් ගක්තිය බවට පරිවර්තනය කරයි. මෙසේ බැටරියෙන් විද්‍යුත් ගක්තිය සමඟ විදුලි දාරාවක් ලබාගත නොහැකි තත්ත්වයට බැටරිය පත්වූ විට බැටරිය විසර්ජනය (Discharge) වී ඇතැයි කියනු ලැබේ.

ලෙස් අමුල බැටරිය හාභිර විදුලි දාරාවක් සැපයීමෙන් මුළුන් තිබු තත්ත්වයට හෙවත් තැවත ආරෝපණය (Charge) කළ හැක. මේ අනුව විසර්ජනය වීමෙන් අනතුරුව භාභිර විදුලි දාරාවක් ලබා දීම මගින් තැවත ආරෝපණ තත්ත්වයට පත්කරගත නොහැකි කොළ ප්‍රථමික කොළ (Primary Cell) නම වේ. විසර්ජනයෙන් පසු භාභිර විදුලි දාරාවක් මගින් ආරෝපණය කළ හැකි කොළ ද්විතීක කොළ (Secondary Cell) නම වේ.

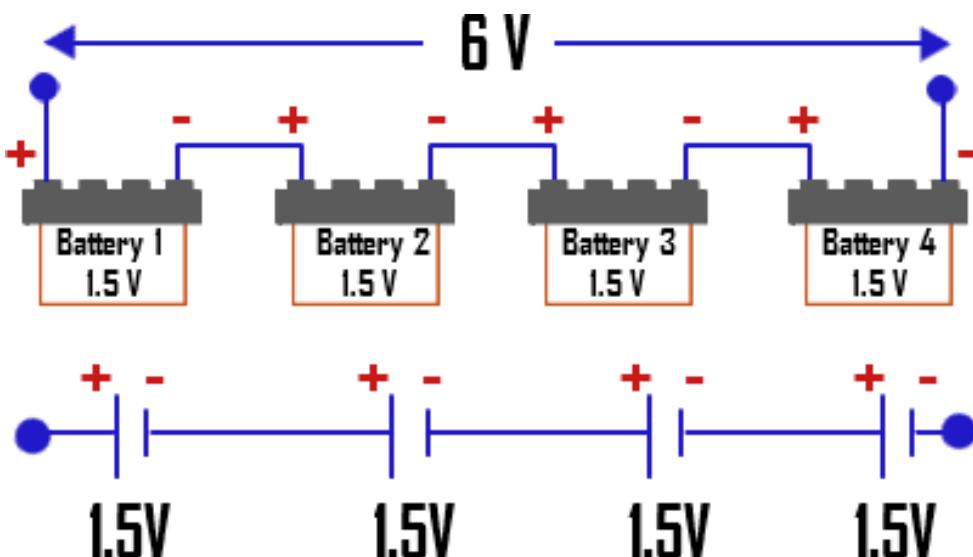

ලෙඩ්-අමුල බැටරිය (Lead-Acid Battery)

ලෙඩ් අමුල කෝෂයකින් ලබාගත හැකි උපරිම වොල්ටීයතාව (Voltage) 2.2v පමණ වේ. කෝෂයේ ප්‍රමාණය විශාල කිරීමෙන් එයින් ලබාගත හැකි විද්‍යුත් ගක්නි ප්‍රමාණය වැඩි කර ගත හැකි වූවද, කෝෂයෙන් උත්පාදනය කරනු ලබන වොල්ටීයතාවේ වැඩි වීමක් සිදු කර ගැනීමට එමගින් නොහැකි වේ. එහෙත් සාමාන්‍ය වාහන විද්‍යුලි පද්ධති වල වෝල්ටීයතා අවශ්‍යතාව 6 v හෝ 12 v වන අතර, බර වාහන වල එය බොහෝ විට 24 v කි. එහෙයින් වාහනවලට අවශ්‍ය වෝල්ටීයතාව ලබා ගැනීම සඳහා ලෙඩ්-අමුල කෝෂ ගණනාවක් එකට සම්බන්ධ කර ‘බැටරි’ සාදා ගත යුතු වේ.

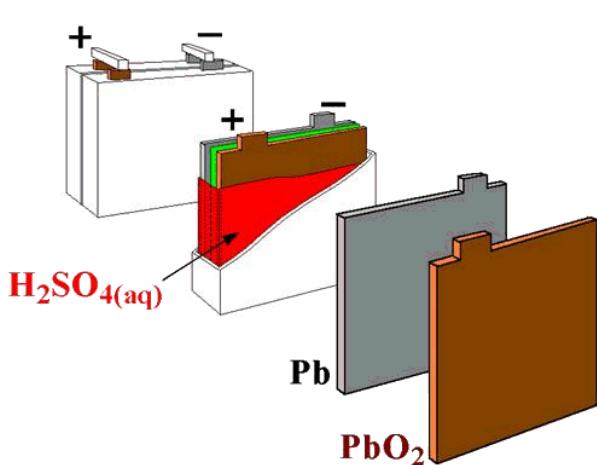
මෙම අනුව 6 v ලෙඩ්-අමුල බැටරියක් සාදා ඇත්තේ ලෙඩ්-අමුල කෝෂ තුනක් ග්‍රේනිගතව (Series) සම්බන්ධ කිරීමෙන් වන අතර, 12 v බැටරියක ග්‍රේනිගතව සම්බන්ධ කළ කෝෂ 6 වෙයි. 24 v වෝල්ටීයතාවක් අවශ්‍ය වන වාහන වලදී සාමාන්‍යයෙන් එම වොල්ටීයතාව ලබා හන්නේ, 12 v බැටරි දෙකක් ග්‍රේනිගතව සම්බන්ධකර ගැනීමෙනි.

කෝෂ කිහිපයක් එකිනෙක සම්බන්ධ කිරීමෙන් සඳ ගන්න බැටරියේ වොල්ටීයතාව, එම සියලුම කෝෂවල වොල්ටීයතාවන්ගේ එකතුව වන්නේ, එම කෝෂ ග්‍රේනිගතව සම්බන්ධ කළහාත් පමණි. (බැටරි 4 ග්‍රේනිගතව සම්බන්ධ කර ඇති අයුරු.)

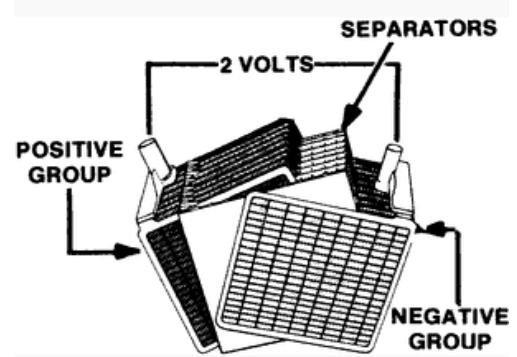
කෝෂයකින් ලබාගත හැකි විද්‍යුත් ගක්ති ප්‍රමාණය රදා පවතින්නේ, කෝෂයේ තහඩුවල අඩංගු ක්‍රියාකාරී ද්‍රව්‍ය (Active Material) (Pb හා PbO_2) ප්‍රමාණය තහඩුවල ක්ෂේත්‍රපලය හා විද්‍යුත් විවිධේදායේ ඇති අම්ල ප්‍රමාණය මත ය. මේ නිසා තහඩු වල ගේස්ත්‍රපලය හා ක්‍රියාකාරී ද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය වැඩිකර ගැනීම සඳහා, එක එක කෝෂයට ධන හා සංණ තහඩු සමුහය බැඟින් යොදා ඇත. මෙසේ යොදා ඇති එක් තහඩු සමුහයකට තහඩු ගණනාවක් අයත්වේ.

ඒන තහඩු සැදී ඇත්තේ ලෙඩි-ඇන්ට්‍රෝලික් මිශ්‍ර ලේඛයෙන් සැදු හතරස් ජාලක (Grid) මත තැන්පත් කර ඇති වොක්ලට් පති ලෙඩි-පෙරෙක්සයිඩ් වලිනි. එම ආකාරයෙන්ම ලෙඩි-ඇන්ට්‍රෝලික් වලින් සැදු ජාලක මත තැන්පත් කර ඇති අඟ පැහැති ස්පේන්ස් ලෙඩි (Sponge Lead) වලින් සංණ තහඩු සැදී ඇත. (ලෙඩි-ඇන්ට්‍රෝලික් මිශ්‍ර ලේඛය සඳහා ලබන්නේ, ලෙඩි සමඟ 5% ක ඇන්ට්‍රෝලික් ලේඛය මිශ්‍ර කිරීමෙනි.)

තහඩු

සමුහයක් යොදා ගන්නේ, එක වර්ගයක තහඩු ගණනාවක අගු ලෙඩි තහඩු පටියකින් සම්බන්ධ කිරීමෙනි. සම්බන්ධ කිරීම සිදුකරනු ලබන්නේ පස්සීමෙනි. එම තහඩු පටියටම පාස්සා ඇති කුඩා කණුව, තහඩු සමුහයේ අගය (Terminal) ලෙස ක්‍රියා කරයි. මෙසේ සකස් කර ඇති ඒන හා සංණ තහඩු සමුහ දෙකක ධන හා සංණ තහඩු මාරුවෙන් මාරුවට එකිනෙක අතර සිටින සේ සමුහ දෙක සකසනු ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් සංණ තහඩු සමුහයේ ඇති තහඩු සංඛ්‍යාව ධන තහඩු සමුහයේ ඇති තහඩු සංඛ්‍යාවට වඩා එකක් වැඩිය. මෙසේ දීමට හේතුව වන්නේ, ධන තහඩුවල ඇති ක්‍රියාකාරී ද්‍රව්‍ය වන PbO_2 තරම්, සංණ තහඩුවේ ඇති ක්‍රියාකාරී ද්‍රව්‍ය වන Pb රසායනික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී නොවීම ය. එක සංණ තහඩුවක් වැඩි කිරීමෙන් තහඩු සමුහ දෙකෙහි රසායනික ක්‍රියාකාරීන්වය බොහෝදුරට සමාන කර ගත හැකි වේ.

යෙත සහ සංණ තහඩු එකිනෙක ගැටීම වැළැක්වීම සඳහා Separators නමින් හැඳින්වෙන පත්‍ර වර්ගයක් එම තහඩු අතරට යොදා ඇත. මෙම Separators සාදා ඇත්තේ පාඩම් කරන ලද ලිස්ට්‍රූල් රබර (Porous Rubber), විදුරු කෙදි (Glass Fiber) වැනි පරිවාරක දුවාකිනි (Insulation Material). බොහෝ අවස්ථාවල මෙම Separators වල එක පැත්තක නාරට් (Ribs) සකස් කර ඇත. මෙම නාරට් යෙත තහඩු පැත්තට සිටින සේ යෙදීමෙන් වැඩි අම්ල ප්‍රමාණයක් වැඩි ක්‍රියාකාරී යෙත තහඩු හා ගැටීමට සලස්වා, භොඳ රසායනික ප්‍රතික්‍රියාවක් ඇති කර ගැනීමට හැකිවේ.

(Cells Element)

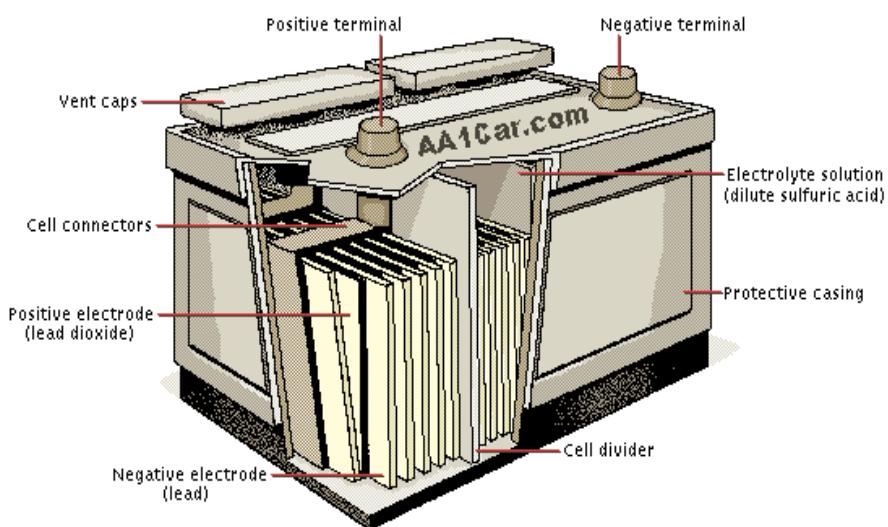
මෙසේ යෙත තහඩු සමුහයක් ද, සංණ තහඩු සමුහයක් ද, එම තහඩු අතරට Separators ද යේදීමෙන් සාදා ගන්න එක එකකයක් ‘එලිමන්ට් එකක්’ (Element) ලෙස හැඳින් වේ. බැටරියක එක කෝෂයක් සඳහා එලිමන්ට් එකක් බැහිත් යොදනු ලැබේ.

බැටරි ආවරණය (Battery Case)

කෝෂ එලිමන්ට් අඩංගු කර ඇති බැටරි ආවරණය සඳහා ලබන්නේ තද රබර (Hard Rubber) වලින් හෝ පොලිප්‍රෝප්ලින් (Polypropylene) වැනි අම්ලයට ඔරෝත්තු දෙන ජ්ලාස්ටික් වර්ගයකිනි. මේ අතරින් වඩාත් බහුලව දැකිය හැකි වන්නේ පොලිප්‍රෝප්ලින් වලින් සැදු රබර ආවරණයන් ය.

බැටරි ආවරණය තුළ එක් එක් කෝෂය සඳහා වෙනම කුටිර වෙන්කර ඇත. මේ අනුව 6 V ක බැටරි ආවරණයක් තුළ කුටිර 3 ක් ද, 12 V ක බැටරි ආවරණයක් තුළ කුටිර 6 ක් ද වේ. කුටිර තුළ එලිමන්ට් බහුල විට තහඩු, කුටිර පතුලේ වැදීම වැළක්වීම සඳහා කුටිර පතුලේ නාරට් (Ribs) සකස්කර ඇත. එලිමන්ට් මෙම නාරට් මත පිහිටන බැවින් තහඩු වලින් ගැලී වැවෙන කුඩා කොටස් තහඩු අතර රැඳී නොසිට, කෝෂ පතුලේ නාරට් අතර ඉඩෙනි එක් රස් වේ. මේ නිසා එම කොටස් මගින් තහඩු අතර ලුහුවත්වීමක් (Short Circuit) ඇති වීම වැළකේ.

බැටරියේ එක් එක් කෝෂ එලිමන්ට් වල ධන හා සංණ අගු, කෝෂ සම්බන්ධකයන් (Cell Connectors) මගින් නිසියාකාර ලෙස සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් කෝෂ ග්‍රේණිගතව සම්බන්ධ කර ගනු ලැබේ. මෙසේ සම්බන්ධ කළ විට කෙළවර දෙකෙහි ඇති කෝෂවල එක් කෝෂයක ධන අගුය ද, අනෙක් කෝෂයේ සංණ අගුය ද ඉතිරි වේ. මෙම අගු බැටරි අගු වේ.

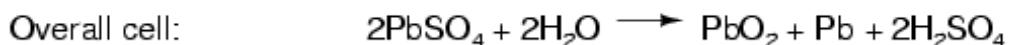
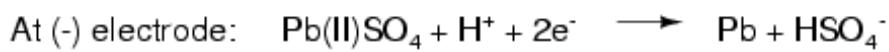
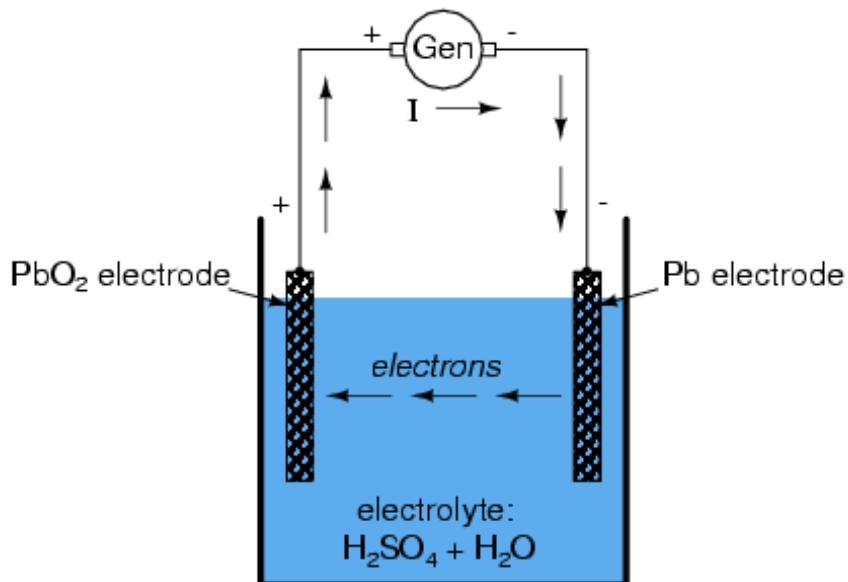
විද්‍යුත් විවිධේද්‍යය (Electrolyte)

ලෙඩි-අමුල බැටරියේ විද්‍යුත් විවිධේද්‍යය වන තනුක සල්හියුරික් අමුලය සාදා ගනු ලබන්නේ, සල්හියුරික් අමුලය හා ආසුත ජලය (Distilled Water) මිශ්‍ර කිරීමෙනි. පිරිසිදු සල්හියුරික් අමුලයේ සාපේක්ෂ සනත්වය (Relative Density) 1.8 ක් පමණ වන අතර, පිරිසිදු ජලයේ සාපේක්ෂ සනත්වය 1.0 කි.යම් දුවාක සාපේක්ෂ සනත්වය යනු, එම දුවයේ සනත්වය ජලයේ සනත්වය මෙන් කී ගුණයක්ද යන්න ය. මේ අනුව සල්හියුරික් අමුලයේ සාපේක්ෂ සනත්වය 1.8 ක් යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ, අමුලය ජලයේ සනත්වය මෙන් 1.8 ගුණයක් බව ය. සාපේක්ෂ සනත්වය යනු, අනුපාතයක් පමණක් බැවින් එයට එකක නොමැත. මේ නිසා තනුක සල්හියුරික් අමුලයේ සාපේක්ෂ සනත්වය, අමුලය හා ජලය මිශ්‍ර කරන අනුපාතය අනුව 1.8 හා 1.0 අතර පිහිටයි.

බැටරියක සාමාන්‍යයෙන් එම සාපේක්ෂ සනත්වය 1.220 – 1.300 අතර පමණ වේ. බැටරියක ආරෝපණ තත්වය මැනීමේ ප්‍රබල සාධකයක් ලෙස ගත හැකි බැවින්, විද්‍යුත් විවිධේද්‍යයේ සාපේක්ෂ සනත්වය වැදගත් වේ.

කෝජ වලට විද්‍යුත් විවිධේද්‍යය පිරවූ පසු, එම මට්ටම ධන හා සැණු තහඩුවල සිට 7 mm ක් පමණ ඉහලින් විය යුතුය.

Lead-acid cell charging

බැටරි ධාරිතාව.(Battery Capacity)

බැටරියක ධාරිතාව යනු, එම බැටරියෙන් ලබා ගත හැකි විද්‍යුත් ගෙන්ති ප්‍රමාණයයි. මෙම ගෙන්ති ප්‍රමාණය තහඩුවල ඇති ක්‍රියාකාරී දුවා ප්‍රමාණයද, තහඩුවල මුළු ක්ෂේත්‍රපලය ද, විද්‍යුත් විවිධේද්‍යයේ ඇති අම්ල ප්‍රමාණය ද, මත රඳා පවතී.

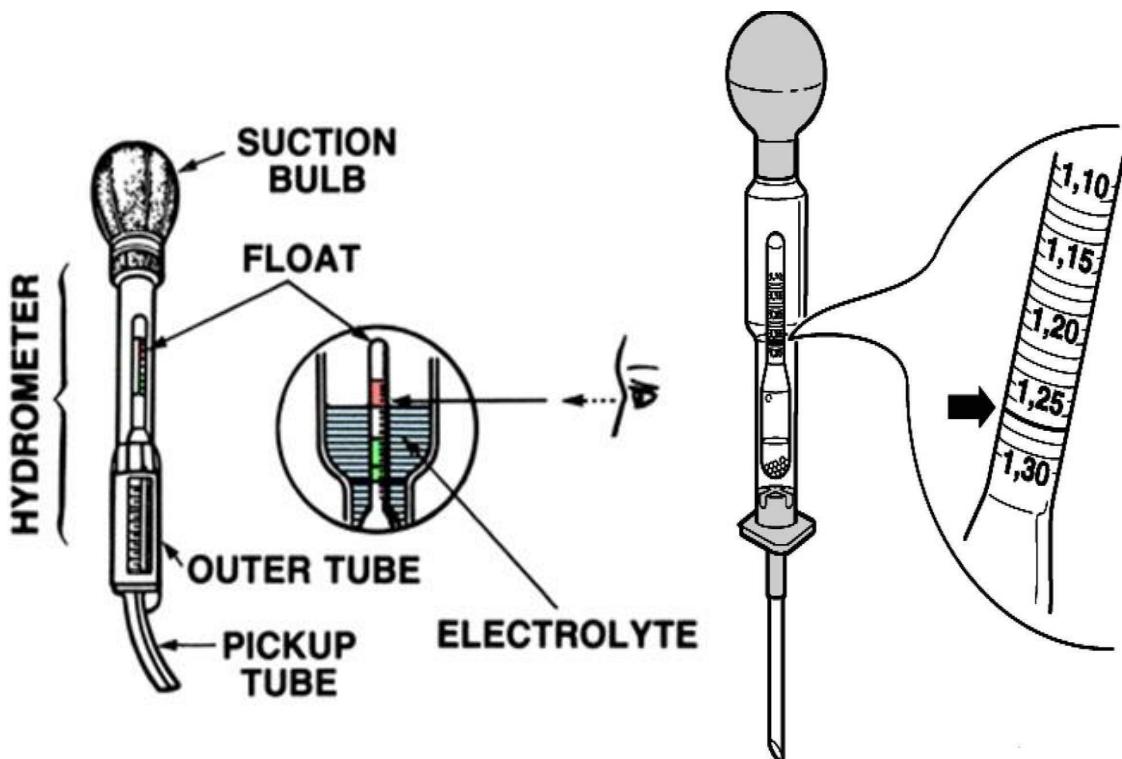
බැටරියක ධාරිතාව ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා භාවිතා කරන ක්‍රම කිහිපයක් ම වෙයි. ඒවා නම්,

1. ඇම්පියර-පැය ප්‍රමාණය. (Ampere – Hour Rating)
2. සංවිත ධාරිතා ප්‍රමාණය. (Reserve Capacity Rating)
3. “කෝල්ඩ කුළුන්කින් අම්පියරස්” ප්‍රමාණය. (Cold Cranking Amperes Rating)
4. වොට-පැය ප්‍රමාණය. (Watt-Hour Rating)

බැටරියේ ආරෝපණ තත්ත්වය පරිභාව.

ලෙඩි-අමුල බැටරියක ආරෝපණ තත්ත්වය නිරීක්ෂණය කිරීම සඳහා භාවිතා කරන පරිභාවන් ගණනාවක්ම වේ. ඒවා අතර පහත සඳහන් පරිභාවන් ප්‍රධාන තැනක් ගනිසි.

1. දුවමාන පරිභාව. (Hydrometer Test)

2. විවෘත පරිපථ වෝල්ටෝමේත්‍රා පරිභාව. (Open Circuit Voltage Test)

State of Charge	Specific Gravity	Voltage	
		12V	6V
100%	1.265	12.7	6.3
75%	1.225	12.4	6.2
50%	1.190	12.2	6.1
25%	1.155	12.0	6.0
Discharged	1.120	11.9	6.0

3. අධි-විසර්ජන පරික්ෂාව. (High-Rate Discharge Test)

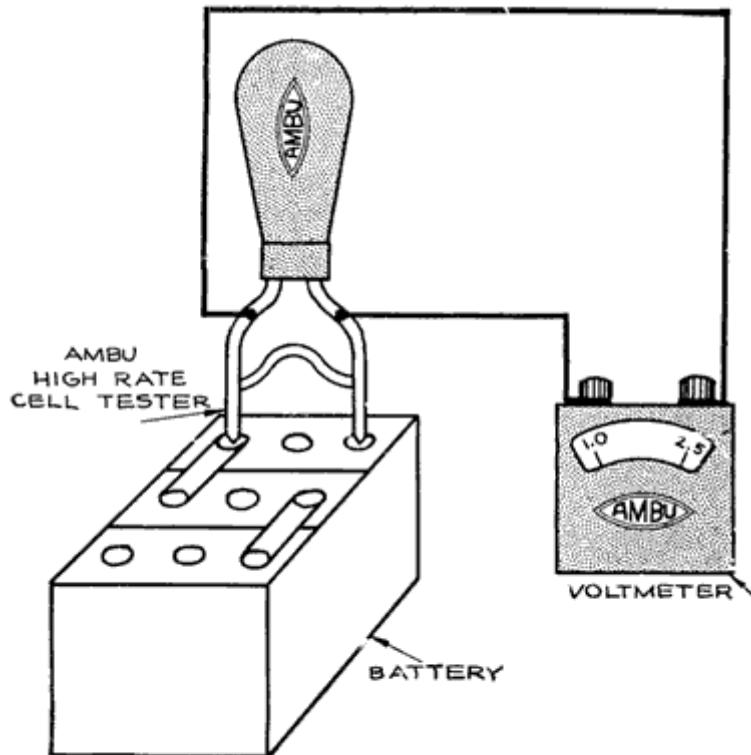

Fig. 179. Making a 20 Seconds High Rate Discharge Test

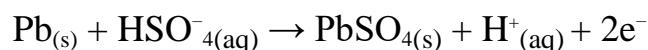
ලෙඩි-අම්ල බැටරියේ විසර්ජනය හා ආරෝපණ ක්‍රියාවලිය (Charging & Discharging System)

විසර්ජන ක්‍රියාවලිය. (Discharging Process)

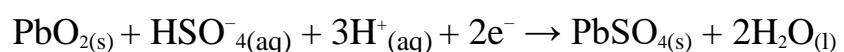

බැටරියකින් හානිර පරිපථකට ධාරාවක් ලබා ගන්නා විට සයන අගයේ (Negative Plate) සිට ඉලෙක්ට්‍රොන ධාරාවක් දන අගයට (Positive Plate) ගමන් කරන අතර, එය පහත සමිකරණයෙන් දැක්වේ.

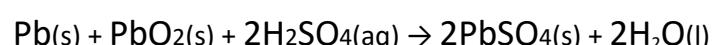
Negative plate reaction,

Positive plate reaction,

The total reaction,

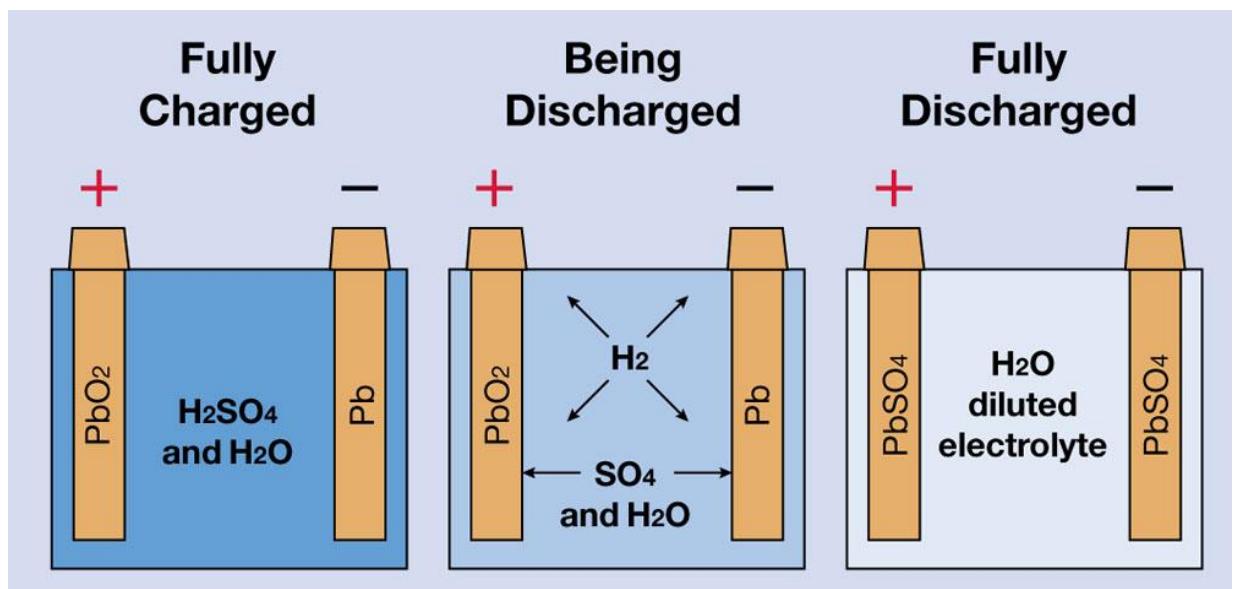
මෙම අනුව දත් හා සංණ තහඩුව මත ඇති ලෙසි අයන සමඟ දාවනයේ ඇති සල්ගේට් අයන සමඟ සම්බන්ධ වී ලෙසි සල්ගේට් (PbSO_4) සාදයි. දත් තහඩුවේ ඇති ඔක්සිජන් අයන දාවනයට එක් වී එහි ඇති හයිඩූජන් යන සමඟ ජලය (H_2O) සාදයි.

බැටරිය සම්පූර්ණයෙන් විසර්ජනය වූ පසු දත් හා සංණ තහඩු මත සම්පූර්ණයෙන් සල්ගේට් තැන්පත් වේ. මෙසේ සම්පූර්ණයෙන් විසර්ජනය වූ බැටරියෙන් තව දුරටත් හාභිර පරිපථ සඳහා ධාරාවක් ලබා ගත නොහැකි වේ.

තවද බැටරියකින් ධාරාවක් ලබා නොගත්ත අවස්ථාවේ දී පවා බැටරියේ අභ්‍යන්තරයෙන් බැටරිය විසර්ජනය වීමක් සිදුවේ. මෙය ස්වයං විසර්ජනය යනුවෙන් හැඳින් වේ. ස්වයං විසර්ජනය ජේතුවෙන් බැටරියේ ධාරිතාව දිනකට 1% ක පමණ ප්‍රමාණයකින් අඩු වේ. බැටරිය පරණ වන විටද, උෂ්ණත්වය වැඩි වන විටද ස්වයං විසන්ජනය වැඩි වේ.

කෝෂවල තහඩු ජාලක සැදීමට යොදා ගත්තා ඇන්ටිමනි ලෝභය දී, මෙම ස්වයං විසර්ජනයට ආධාර කරයි.

ආරෝපණ ක්‍රියාවලිය. (Charging Process),

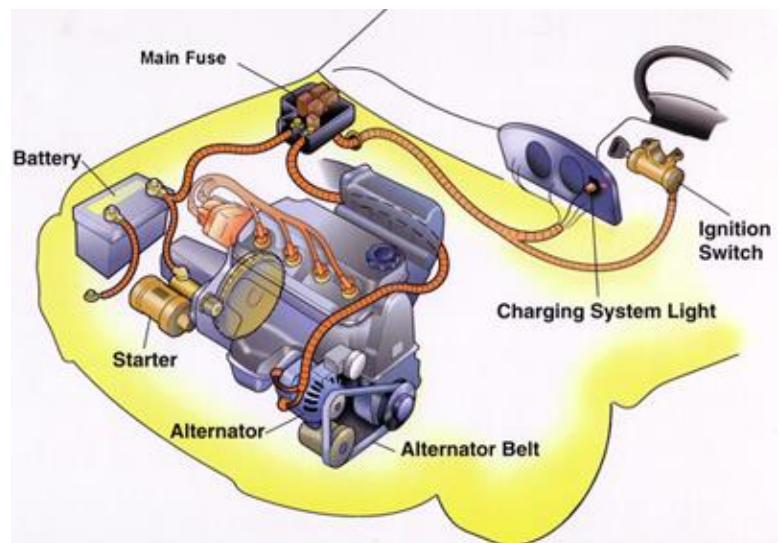

බැටරිය තැවත ආරෝපණය කිරීම සඳහා බැටරියෙන් ධාරාවක් ගත් දිගාවට විරුද්ධව සරල ධාරාවක් (Direct Current) බැටරියට ලබා දිය

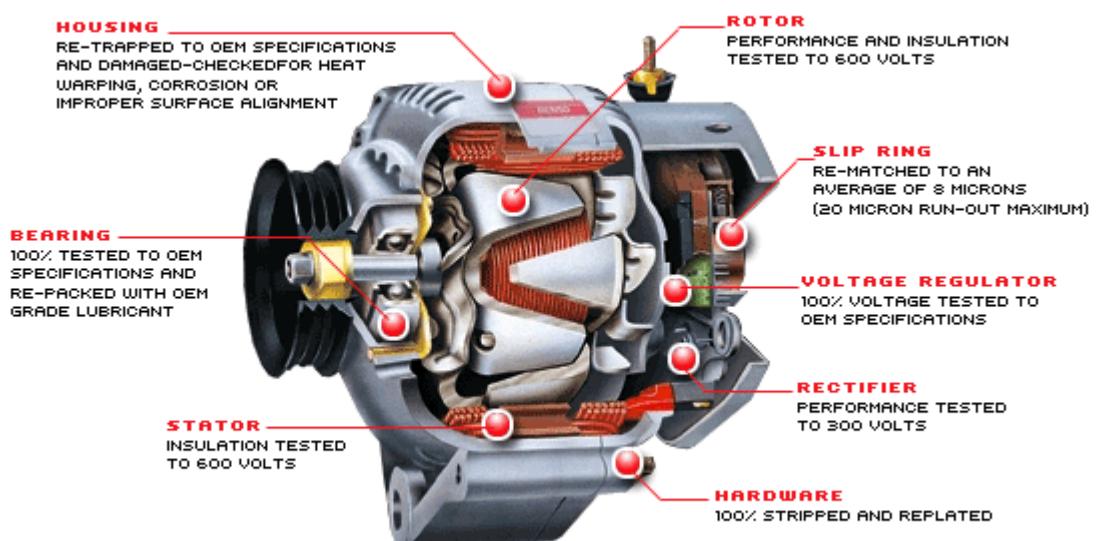
යුතුය. බැටරියට මෙසේ ධාරාව ලබා දෙන විට දන හා සෑණු තහඩු වල ඇති ලෙඩ් සල්ගේට් (PbSO₄) වල ඇති ලෙඩ් අයන සහ සල්ගේට් වෙන් වීම ආරම්භ වේ. වෙන්ව ඇති සල්ගේට් අයන විද්‍යුත් විවිධේදනයට එකතු වන අතර ඉලෙක්ට්‍රොන දෙකක් පිටකර ලෙඩ් අයන සඳයි. ඉලෙක්ට්‍රොන දෙකක් සෑණු අගුරෙහි ඇති ලෙඩ් අයන මහින් ලෙඩ් ස්ථාවර වේ.

දුටුනයේ ඇති ජලය විවිධේදනය වි හයිඩ්‍රූජන් සහ ඔක්සිජන් අයන දන අගුරෙහි ඇති ලෙඩ් අයන ඔක්සිජන් අයන දෙකක් ගෙන PbO₂ සාදන අතර විද්‍යුත් විවිධේදනය සල්ගේට් අයන එහි ඇති හයිඩ්‍රූජන් අයන දෙකක් ලබා ගෙන H₂SO₄ සාදයි.

මෙසේ බැටරියේ සියලු කෝෂ වල දන තහඩු තැවත සම්පූර්ණයෙන්ම PbO₂ බවට දී, සෑණු තහඩු Pb බවටද, විද්‍යුත් විවිධේදය H₂SO₄ බවටද පරිවර්තනය වූ පසුව තැවත බැටරිය සම්පූර්ණ ආරෝපිත බවට පත්වේ. බැටරියෙන් පෙර පරිදිම විද්‍යුත් ගක්තිය ලබා ගත හැකි වේ.

Alternator Cutaway

වාහනයක් බාවනය වන අවස්ථාවේ දැඩින්පිම විසින් V – Belt ආධාරයෙන් කරකවනු ලබන ඔල්ටනේටරය මහින් උපදාචා සපයනු ලබන විදුලී ධාරාවක් මහින් බැටරිය නිරතුරුවම සෙමින් ආරෝපණය වීම සිදු වේ. ඔල්ටනේටරය බැටරියට සපයනු ලබන ධාරාවේ වෝල්ටොමෝටර්, පාලන ඒකකයක් මහින් ඉතා නිවැරදිව පාලනය කිරීමක් කරනු ලබන බැවින්, බැටරිය අධි අරෝපනයකට භාජනය තොවී ඉතා භොඳින් ආරෝපණය වීම සිදු වේ.

වාහනයේ ආරෝපණ පද්ධතියේ ඇති වන යම්කිසි දුර්වලතාවයක් හේතුවෙන් බැටරිය ආරෝපණය තොවීම නිසා හෝ වහනය කාලයක් නැවතා තැබීම නිසා හෝ විසිර්පනය වී ඇති බැටරියක් නැවත ආරෝපණය කර ගැනීම සඳහා බැටරි අරෝපකයක් භාවිතා කිරීමට සිදු වේ. අරෝපකයට ගෘහස්ථ විදුලිය සැපයීය යතුය.

බැටරියක් නැවත ආරෝපණය කළහැකි වන්නේ සරල ධාරාවකින් පමණි. බැටරි අරෝපකයකින් සිදුකරගනු ලබන්නේ, ප්‍රත්‍යාවර්ථ ධාරාව සරල ධාරාවක් බවට පරිවර්තනය කිරීම සහ බැටරිය ආරෝපණය කිරීමට සුදුසු ප්‍රමාණයට වොල්ටොමෝටර් අඩු කිරීමයි.

අරෝපකයක් ආධාරයෙන් බැටරි ආරෝපණය කර ගැනීම දෙයාකාරයකට සිදුකර සිදුකල භැක. එනම්,

01. සෙමින් ආරෝපණය. (Slow Charging)
02. සීසු ආරෝපණය. (Fast Charging)

සෙමින් ආරෝපණය (Slow Charging),

බැටරියක් භොඳින් ආරෝපණය වන්නේ සෙමින් ආරෝපණය කිරීමෙන් පමණි. මෙය නියත ධාරාවක් යටතේ හෝ නියත වෝල්ටේයතාවක් යටතේ සිදු කළ යුතුය.

සිංහ ආරෝපණය (Fast Charging),

මෙමගින් බැටරිය ඉක්මනින් ආරෝපණය කරගත හැක. මෙමගින් අමිශයර 100 ක් පමණ ඉහළ ධාරාවක් සැපයීමේ හැකියාව ඇත.

මෙමගින් බැටරියට ඉක්මන් අරෝපනයක් ලබා දීමට හැකි ව්‍යවද, බැටරිය සම්පූර්ණ ආරෝපණ තත්ත්වයට ගෙන ආ නොහැක. ඒ සඳහා බැටරිය සෙමින් ආරෝපණය කළ යුතුය.

